

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1929 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag.

(4:e avd.)

Uti en till riksdagen den 25 februari 1929 avlåten proposition, nr 157, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen medgiva, att statens den 1 juli 1929 beräknade kapital- och räntefordran hos Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag må till den del, densamma överstiger 215,000 kronor, avskrivas under de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade villkor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag innehar koncessioner å de båda järnvägarna Klintehamn—Roma och Klintehamn—(Haxarve) Hablingbo. Den 23 april 1897 respektive den 27 juli 1917 har Kungl. Maj:t, för utförande av järnvägsanläggningarna, beviljat lån ur allmänna järnvägslånefonden, vilka utbetalts med 213,250 kronor respektive 360,000 kronor. Å lånet för Klintehamn—Roma järnväg hava under åren 1902—1925 till riksgäldskontoret inbetalts tillhoppa 101,893 kronor 1 öre, varemot någon inbetalning å det för järnvägen Klintehamn—Hablingbo beviljade statslånet hittills icke ägt rum. Skulden för lånen har i följd härav år efter år ökats genom debiterade oguldna räntor. Under förutsättning, att någon inbetalning icke sker före den 1 juli 1929, kommer skulden för de båda statslånen att då uppgå till 534,381 kronor 35 öre respektive 471,327 kronor 86 öre eller tillhoppa 1,005,709 kronor 21 öre, varav 442,353 kronor 15 öre förfallna till betalning.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av fullmäktige i riksgäldskontoret med skrivelse den 14 februari 1929 överlämnad skrift har *Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag* hemställt, att bolagets skuldförhållande till staten måtte regleras i enlighet med ett förslag, som av fullmäktige i riksgäldskontoret tillsatta utredningsmän den 3 oktober 1928 avgivit.

Av utredningsmännens berörda utredning framgår bland annat följande:

I bolagets balansräkning vid 1927 års slut vore upptagna bokförda tillgångar 1,381,016 kronor 39 öre och skulder 1,608,159 kronor 7 öre, varav statslånet (oberäknat anståndsrenta) 895,807 kronor 3 öre och aktiekapitalet 586,400 kronor. Den balanserade bristen, 227,142 kronor 68 öre, hade alltså ännu icke uppnått sådan storlek, att bolaget vore nödgat att inom den närmaste tiden träda i likvidation. Då emellertid bristen finge väntas komma att årligen ökas med ett belopp, nära svarande mot räntan å statslånet, syntes sannolikt, att sådan skyldighet skulle komma att inträda efter omkring 5 år, såvida bolagets skuldförhållanden icke desförinnan reglerats. Möjligen skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke med en reglering av skulderna borde anstå, till dess likvidationstvängets inträdande vore mera omedelbart förestående. Utredningsmännen hade emellertid kommit till den uppfattningen, att en omedelbar reglering medförde fördelar såväl för bolaget som för fordringsägaren, staten, och därför borde snarast genomföras, såsom ock av fullmäktige i riksgäldskontoret förutsatts.

Utredningsmännen hava sålunda tillstyrkt en reglering av Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolags skuld till staten enligt följande grunder:

Staten medgiver, att bolagets skuld till staten nedskrives till ett belopp av 215,000 kronor, vilket motsvarar i runt tal, det värde, som järnvägen med tillbehör kunde anses äga, därest driften nedlades och reallgångarna realiserades.

Som säkerhet härför skall *dels* bolaget lämna inteckning i järnvägen å motsvarande belopp, till förmånsrätten liggande närmast efter en inteckning å 50,000 kronor, över vilken bolaget må äga att självt förfoga, och *dels* ställas av riksgäldskontoret godkänd borgen för vederbörlig förräntning och amortering av ett skuldbelopp av 150,000 kronor.

Berörda lånebelopp å 215,000 kronor, som med hänsyn till olikheten i lånevillkor lämpligen uppdelas i två lån, ett å 150,000 och ett å 65,000 kronor, skall förräntas och återbetalas medelst annuiteter av 5 procent, varvid ränta beräknas efter 4½ procent. Å förfallen, ej likviderad fordran debiteras överränta med 5 procent.

Staten medgiver bolaget frihet från erläggande av annuitet å ifrågavarande båda lån under 10 år, räknat från den 1 juli 1929, och skall ränta under sagda tid ej heller debiteras; ägande riksgäldsfullmäktige att från och med den 1 juli 1939 beträffande den del av skulden, för vars förräntning och amortering borgen ej lämnats, påfordra erläggande av ovannämnda annuitet, om och i den mån fullmäktige efter företagens prövning finna bolagets ekonomiska ställning medgiva annuiteternas fullgörande. Utdelning å bolagets aktier må ej äga rum under tid, då annuitet å statslånet eller del därav icke debiteras.

I övrigt torde för berörda lån böra gälla de bestämmelser, som från och med år 1923 tillämpas i fråga om lån från allmänna järnvägslånefonden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i anledning av berörda utredning och förslag anfört bland annat följande:

Ehuru staten, i händelse utredningsmännens förslag bifölles, skulle få vidkännas en förlust, uppgående till nära fyra femtedelar av sin utestående fordran, ansåge sig fullmäktige dock kunna tillstyrka sagda förslag.

Såsom villkor för skuldregleringen hade uppställts krav på att borgenssäkerhet ställdes för inbetalning av annuiteterna å lånet nr 1 å 150,000 kronor. Järnvägsbolaget hade med anledning härav hänvänt sig *dels* till Svenska Sockerfabriksaktiebolaget, *dels* ock till tolv landskommuner på Gotland med anhållan om tecknande av den borgen, som sålunda ifrågasatts.

Såväl nämnda bolag som de tillfrågade kommunerna hade förklarat sig villiga att teckna ifrågavarande borgen med vissa angivna belopp.

I fråga om realsäkerheten för det till 215,000 kronor nedskrivna statslånet föresloge utredningsmännen, att densamma skulle utgöras av inteckning i järnvägarna Klintehamn—Roma och Klintehamn—Hablingbo å motsvarande belopp, till förmånsrätten liggande närmast efter en inteckning å 50,000 kronor, över vilken bolaget skulle äga rätt att självt förfoga. Genom denna anordning skulle bolaget, enligt vad utredningsmännen meddelade, kunna upptaga ett enskilt lån å 50,000 kronor och därigenom sättas i tillfälle att återställa vissa borgensförbindelser, vilka för bolagets lån dels sedan äldre tid funnes tecknade av styrelseledamöter och dels till ett belopp av 40,000 kronor tecknats av åtskilliga kommuner. I avseende därpå hade fullmäktige inhämtat, att bolaget mot säkerhet av kommunernas borgen redan erhållit ett lån å 20,000 kronor och att avsikten därmed varit att anskaffa medel till iståndsättande av järnvägarna med tillhörande rullande materiel och liknande ändamål. Samtliga de kommuner, vilka genom sin borgen möjliggjort lånet erhållande, hade ock sedermera förklarat sig beredda att ingå borgen för statslånet å 150,000 kronor, och med hänsyn därtill ville fullmäktige icke motsätta sig förslaget om att bolaget självt finge disponera en inteckning med förmånsrätt närmast före statens efter skuldregleringen återstående fordran.

Beträffande den förmånsrätt, som skulle tillkomma inteckningarna för de två nybildade statslånen å 150,000 kronor och 65,000 kronor inbördes, ville fullmäktige förorda, att den förra skuldsumman erhöles företräde framför den senare. Då avbetalningar å kapitalskulden för förstnämnda lån i framtiden gjordes, uppkomme därigenom ett överhypotek, vilket, i händelse järnvägsbolaget verkställt avbetalningarna med användande av egna medel, borde ställas till riksgäldskontorets förfogande såsom ytterligare säkerhet för lånet å 65,000 kronor. Skulle åter bolaget för dessa avbetalningar nödgas anlita Svenska Sockerfabriksbolagets och de tolv kommunernas borgen, syntes dessa garantier hava berättigade anspråk på att få disponera en mot deras tillskott svarande andel av förenämnda överhypotek.

Utredningsmännen hade under hand upplyst, att vid de förhandlingar, som förts mellan dem och representanter för järnvägsbolaget, förslag å bolagets sida blivit framställt om att beloppet av förut omförmälda botteninteckning skulle höjas från 50,000 kronor till 60,000 kronor. Enligt vad fullmäktige hade sig bekant hade emellertid kommunernas borgen för statslånet å 150,000 kronor ingåtts under förutsättning att ifrågavarande inteckning bestämdes till det lägre beloppet. Den ifrågasatta höjningen skulle emellertid, på grund av den ställning kommunerna komme att erhålla i förmånsrättsordningen, kunna för dem medföra en försämring, och deras samtycke torde därför, om en höjning ansåges böra ifrågakomma, böra uppställas såsom villkor för densamma. För egen del ville fullmäktige med anledning av järnvägsbolagets av utredningsmännen vitsordade behov av medel för järnvägarnas iståndsättande m. m. ej avstyrka det av bolaget väckta förslaget.

Härjämte ville fullmäktige föreslå, att järnvägarna Klintehamn—Roma och Klintehamn—Hablingbo i samband med ifrågavarande skuldreglering sammansloges till *en* fastighet, vilken därefter intecknades för bolagets enskilda gäld och statslånen i den ordning, fullmäktige ovan angivit.

De av utredningsmännen i övrigt föreslagna villkor och bestämmelser för ifrågavarande skuldreglering hade av fullmäktige granskats, och hade fullmäktige därvid funnit anledning föreligga till vissa erinringar, huvudsakligen i syfte att fullständiga utredningsmännens förslag. Med avseende därå ville fullmäktige meddela följande.

Såsom i det föregående vore nämnt, hade Svenska Sockerfabriksaktiebolaget jämte tolv kommuner på Gotland utfäst sig att teckna borgen för ovan omnämnda statslån å 150,000 kronor. Givetvis borde dessa garantier, för att deras utfästelser skola bliva lagligen bindande, till riksgäldskontoret avlämna särskilda borgensförbindelser. Härjämte borde iakttagas, att deras ansvarighet erhöles formen av borgen såsom för egen skuld.

Enligt förslaget skulle bolagets betalningsskyldighet för statslånet å 65,000 kronor inträda först vid den tidpunkt, som fullmäktige bestämde. Emellertid kunde, efter det att ett dylikt beslut fattats av fullmäktige, inträffa, att bolagets ekonomiska ställning åter försämrades och att bolaget till följd därav icke vidare ägde förmåga att inbetala annuiteterna å lånet. I så fall borde fullmäktige erhålla befogenhet att ånyo, dock endast för viss begränsad tid, befria bolaget från skyldigheten att verkställa ränte- och amorteringslikvid å ifrågavarande lån. En liknande föreskrift hade tidigare meddelats vid regleringen av andra järnvägsbolags skuld till staten.

Vidare torde stadgande böra meddelas om att, i händelse bolaget försattes i konkurs eller trädde i likvidation eller ock dess järnvägar försälldes å exekutiv auktion, den del av de två nya statslånen, som då återstode ogulden, skulle anses vara genast förfallen till betalning.

Utredningsmännen föresloge, att för det nyreglerade lånet å 215,000 kronor borde gälla de bestämmelser, som från och med år 1923 tillämpades i fråga om lån från allmänna järnvägslånefonden. Härmed torde åsyftas de i mom. 12, 13 och 15 av sagda bestämmelser förekommande stadgandena. Mot förslaget i denna del hade fullmäktige ej något att erinra.

På grund av det anförda hava fullmäktige hemställt, att förslag måtte framläggas till riksdagen om reglering av bolagets skuldförhållande till staten i enlighet med det av utredningsmännen avgivna förslaget med de av fullmäktige förordade tillägg.

Fullmäktiges förslag har tillstyrkts av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»I det till 1927 års riksdag (proposition nr 154) framlagda, av riksdagen bifallna förslaget till avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag förutsattes för förslaget genomförande, att en gemensam trafikförvaltning skulle anordnas för järnvägarna Slite—Roma, Klintehamn—Roma och Klintehamn—Hablingbo. Denna förvaltning har ock, såsom förut antytts, kommit till stånd. I berörda proposition framhöll departementschefen beträffande Klintehamnsbanorna, att, om än desamma icke för det dåvarande stode inför nödvändigheten att träda i likvidation, förslag till reglering av dessa järnvägars skulder till staten med det snaraste borde underställas statsmakternas prövning. Ifrågavarande järnvägars ekonomiska ställning är visserligen fortfarande sådan, att faran för järnvägsaktiebolagets trädande i likvidation icke är omedelbart överhängande; av utredningen i ärendet framgår emellertid, att trots den gemensamma trafikförvaltningen med Slite—Roma järnväg sådant resultat av driften å Klintehamnsbanorna ännu under lång tid icke kan påräknas, att bolaget ens till någon del skall kunna fullgöra sina förpliktelser på grund av statslånen. Det driftöverskott, som med gemensam trafikförvaltning torde kunna förväntas, lär nämligen under åtskilliga år med all sannolikhet i sin helhet bliva erforderligt för att försätta och bibehålla bana och rullande materiel i mera trafikdugligt skick än som under de senaste åren varit möjligt. Vid sådant förhållande torde man snart nog stå inför den situationen, att bolagets skuldbörda vuxit till sådan storlek, att likvidation blir nödvändig. Med hänsyn härtill och då

det torde vara otänkbart, att staten någonsin skall kunna erhålla likvid för mera än en mindre del av sin fordran, synes den reglering av bolagets skuld till staten, som sålunda i varje fall lär er bliva oundviklig, därest bolagets rörelse skall fortsättas, lämpligen böra redan nu vidtagas. Härigenom skulle bolaget beredas möjlighet att fortsätta sin verksamhet under de mera tryggade ekonomiska förhållanden, som betingas därav, att bolagets skuld å statslånen nedskrivs till ett belopp, som, såvitt nu kan bedömas, kan av bolaget förräntas och amorteras. Jag anser mig därför, trots det avsevärda belopp jämväl av kapitalaskulden, som enligt det av utredningsmännen framlagda förslaget skulle efterskänkas, böra tillstyrka, att skulden regleras i enlighet med sagda förslag, dock på de av fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagna villkor; statens den 1 juli 1929 beräknade kapital- och räntefordran skulle sålunda nedskrivs till 215,000 kronor, vilket belopp skulle fördelas å två lån om respektive 150,000 och 65,000 kronor. Enligt omförmälda förslag skulle bolaget få självt förfoga över en inteckning med bästa förmånsrätt å 50,000 kronor. Att, såsom bolaget ifrågasatt, höja nämnda belopp till 60,000 kronor synes mig, då detta innebure rubbning av de förutsättningar, varunder vederbörande kommuner tecknat borgen för statslånet å 150,000 kronor, icke böra ske.

Vid bifall till vad sålunda förordats lär det få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad fullmäktige i riksgäldskontoret därtutinnan föreslagit stadga villkor för åtnjutande av de nya lånen å tillhopa 215,000 kronor ävensom meddela bestämmelser rörande lånens förräntande och återbetalning m. m.»

*Utskottets
yttrande.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att statens den 1 juli 1929 beräknade kapital- och räntefordran hos Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolag må till den del, densamma överstiger 215,000 kronor, avskrivs under de av departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 februari 1929 förordade villkor.

Stockholm den 12 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 45.